

Archeo-rapport 173

Het archeologisch vooronderzoek aan de Ambachtstraat te Nieuwerkerken

Nick Van Liefferinge & Maarten Smeets

Kessel-Lo, 2013
Studiebureau Archeologie bvba

Archeo-rapport 173

Het archeologisch vooronderzoek aan de Ambachtstraat te Nieuwerkerken

Nick Van Liefferinge & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2013
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 173

Het archeologisch vooronderzoek aan de Ambachtstraat te Nieuwerkerken

Opdrachtgever:	Bormet bvba
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Nick Van Liefferinge
Auteurs:	Nick Van Liefferinge Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2013/12.825/37

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2013, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Administratieve gegevens

Opdrachtgever	Bormet bvba Zwarteinde 11 3850 Kozen
Uitvoerder	Studiebureau Archeologie bvba
Vergunningshouder	Nick Van Liefveringe
Beheer en plaats opgravingsgegevens	Deze gegevens werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Beheer en plaats vondsten en stalen	De vondsten en stalen werden na het onderzoek overgemaakt aan de opdrachtgever.
Projectcode	2013/356
Vindplaatsnaam	Nieuwerkerken-Ambachtstraat
Locatie	Provincie Limburg, Gemeente Nieuwerkerken, Ambachtstraat
Kadasternummers	Afdeling 1: Sectie A: perceelsnummer 108V (partim)
Lambertcoördinaat 1	X1: 207830 Y1: 175649
Lambertcoördinaat 2	X2: 207917 Y2: 175657
Lambertcoördinaat 3	X3: 207928 Y3: 175567
Lambertcoördinaat 4	X4: 207821 Y4: 175561
Kadasterplan	Zie fig. 1.1
Topografisch plan	Zie fig. 1.2
Begindatum	30-08-2013
Einddatum	30-08-2013

Onderzoeksopdracht

Bijzondere voorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Nieuwerkerken, Ambachtstraat
Archeologische verwachtingen	Het projectgebied is gelegen op de flank van een heuvelrug. In de omgeving zijn enkele vindplaatsen gekend.
Wetenschappelijke vraagstellingen	<ul style="list-style-type: none">- zijn er sporen aanwezig?- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
Aard van de bedreiging	Bouw van een bedrijf en parkeergelegenheden op een terrein van ca. 0,7 ha.

Randvoorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Nieuwerkerken, Ambachtstraat
-----------------	---

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 3
1.1 Algemeen	p. 3
1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3 Archeologische en historische voorkennis	p. 5
1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 6
Hoofdstuk 2 Werkmethode	p. 7
Hoofdstuk 3 Analyse	p. 9
3.1 Lithostratigrafische- en bodemkundige opbouw	p. 9
3.2 Assessment van het sporen- en vondstenbestand	p. 11
3.2.1 Algemeen	p. 11
3.2.2 Greppels	p. 11
3.2.3 (Paal)kuilen	p. 13
Hoofdstuk 4 Synthese	p. 15
4.1 Interpretatie en datering	p. 15
4.2 Beantwoording onderzoeksvragen	p. 15
Hoofdstuk 5 Aanbevelingen en besluit	p. 17
Bibliografie	p. 19
Bijlagen	p. 21
Bijlage 1: Overzichtsplan	p. 23
Bijlage 2: Fotolijst	p. 25
Bijlage 3: Sporenlijst	p. 27
Bijlage 4: Vondstenlijst	p. 29
Bijlage 5: Profieltekeningen	p. 31

1.1 Algemeen

Het onderzoek werd door Bormet bvba aan Studiebureau Archeologie bvba toevertrouwd en het terreinwerk werd uitgevoerd op 30 augustus 2013.

Het projectgebied beslaat ca. 0,7 ha en wordt in het noorden begrensd door de Ambachtstraat. De rest van het projectgebied wordt omgeven door weilanden. Het terrein waarbinnen het onderzoek werd uitgevoerd, staat kadastraal bekend als Afd. 1, sectie A, perceelsnr. 108V (fig. 1.1). Geoarcheologisch gezien is het onderzoeksgebied gesitueerd in de zandleemstreek

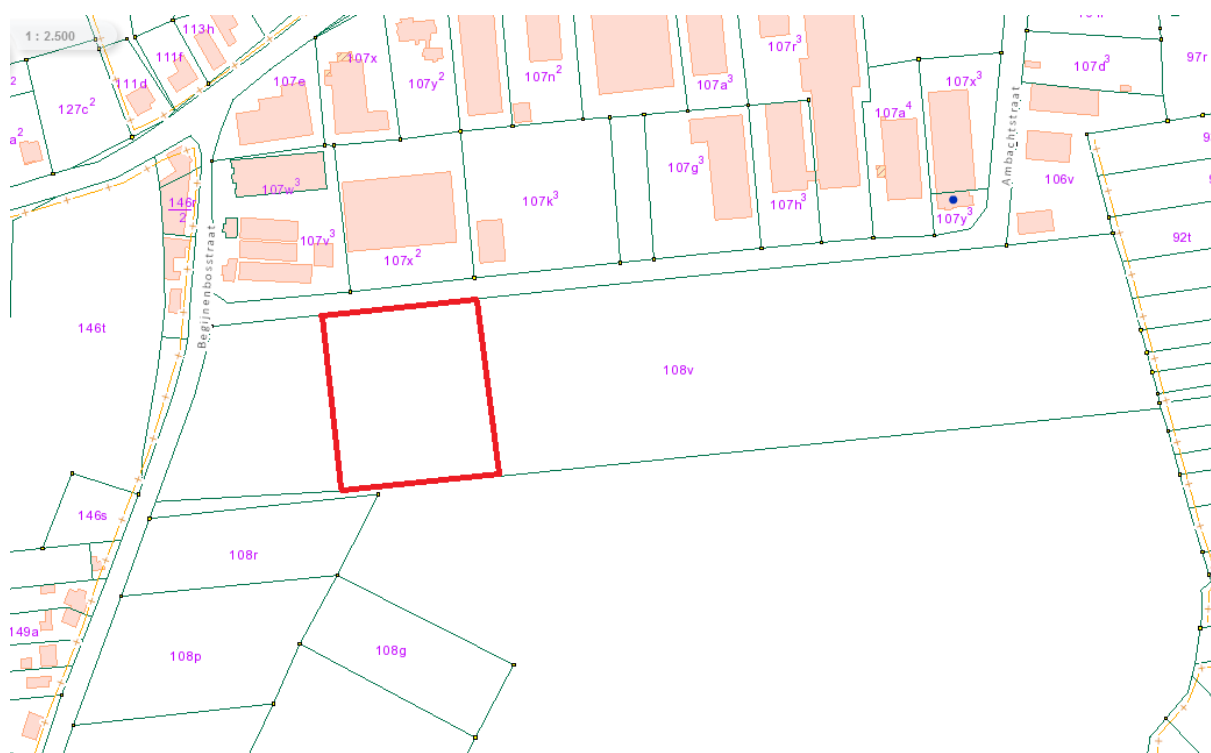

Fig. 1.1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (©Cadgis)

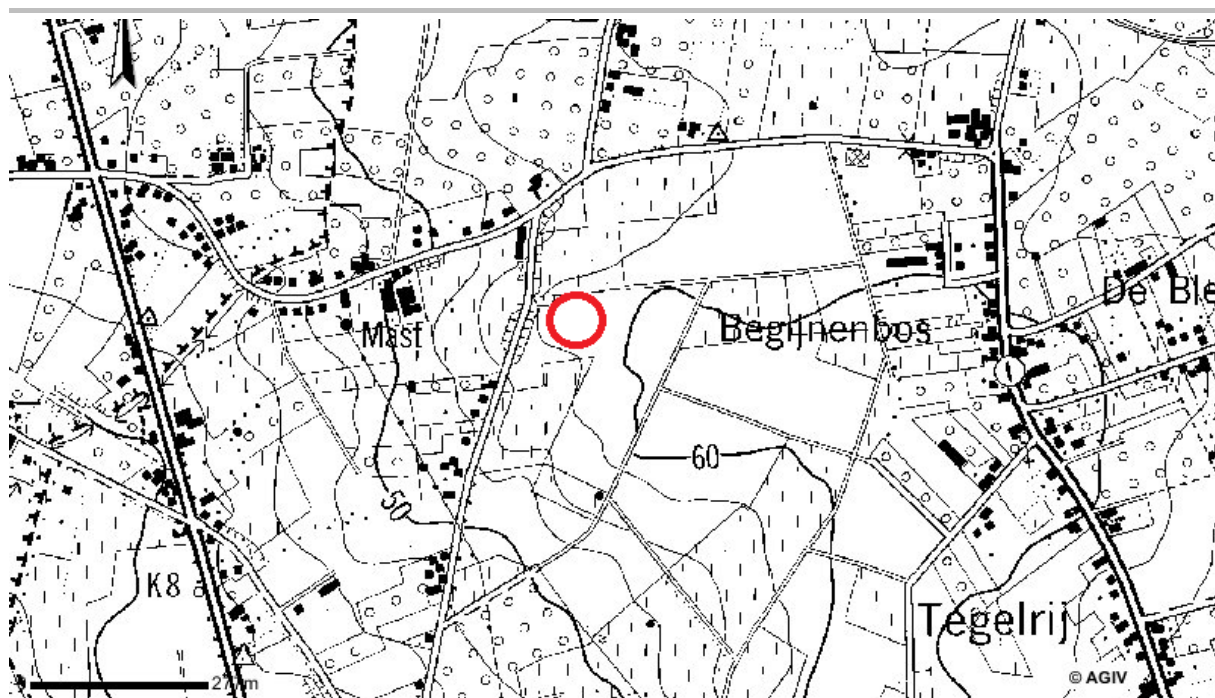

Fig. 1.2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (©AGIV).

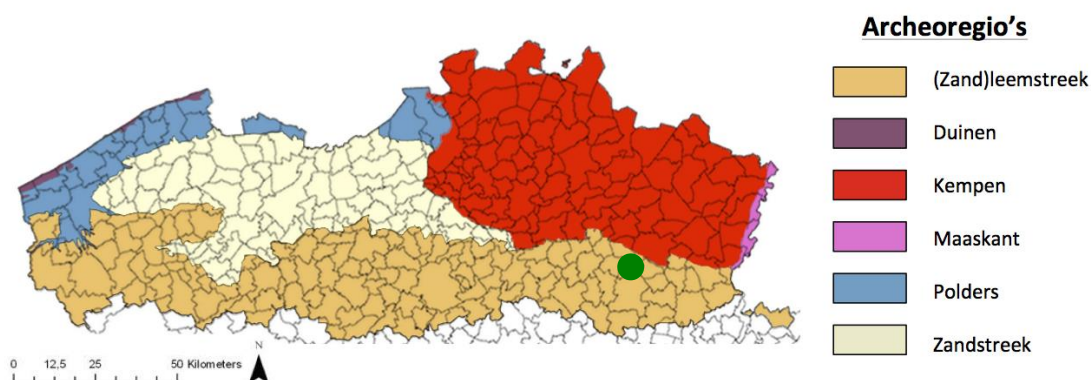

Fig. 1.1: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

1.3 Archeologische en historische voorkennis

In de omgeving van het projectgebied zijn een aantal archeologische vindplaatsen bekend. Deze locaties zijn opgenomen in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

Ter hoogte van Nieuwerkerken-Schelfheide (CAI-55338) wordt een vindplaats met neolithisch vondstmateriaal gesitueerd. In een fruitboomplantage werden circa 8000 koperen munten uit de 18de eeuw gevonden ter hoogte van Nieuwerkerken-Begijnenbosstraat (CAI-700167).

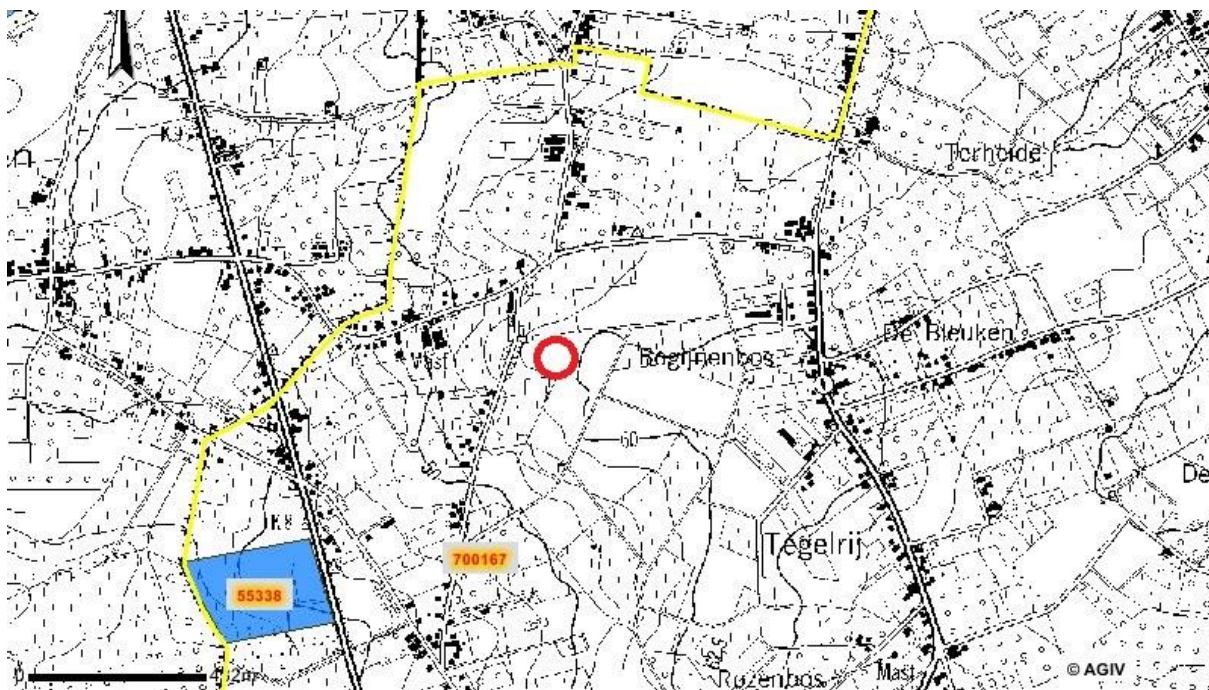

Fig. 1.4: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied (rode cirkel) (©AGIV).

De Ferrariskaart (circa 1775) toont de aanwezigheid van een uitgestrekt boscomplex ter hoogte van het projectgebied (fig. 1.5).

Fig. 1.5: Uittreksel uit de Ferrariskaart met situering van het projectgebied (rode cirkel).

1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen worden beantwoord:

Zijn er sporen aanwezig?

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Hoofdstuk 2 Werkmethode

In totaal werden zes proefsleuven en twee kijkvensters aangelegd, waardoor 12% van de oppervlakte is onderzocht (fig. 2.1). Per proefsleuf werd een diepere profielput aangelegd in functie van een bodemkundige registratie.

Fig. 2.1: Sleuvenplan

De aangetroffen bodemsporen werden opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven. Een selectie van de sporen werd gecoupeerd om de diepte, aard en de bewaringstoestand te achterhalen. Van de gecoupeerde sporen werden, indien relevant, digitale coupetekeningen gemaakt. De contouren van de proefsleuven, de locatie van de profielputten, de sporen en de maaiveldhoogtes werden ingemeten met behulp van een total station.

Hoofdstuk 3 Analyse

3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw

Volgens de bodemkaart situeert het projectgebied zich in een zone met wSdc-gronden. Dit zijn matig natte lemige zandbodems met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont en een klei-zand substraat (tertiair substraat) op geringe diepte onder het maaiveld. Ten noorden van het terrein komen lichte zandleembodems met een relatief ongunstige waterhuishouding voor (Pdc/Phc). Het terrein helt duidelijk af in westelijke richting.

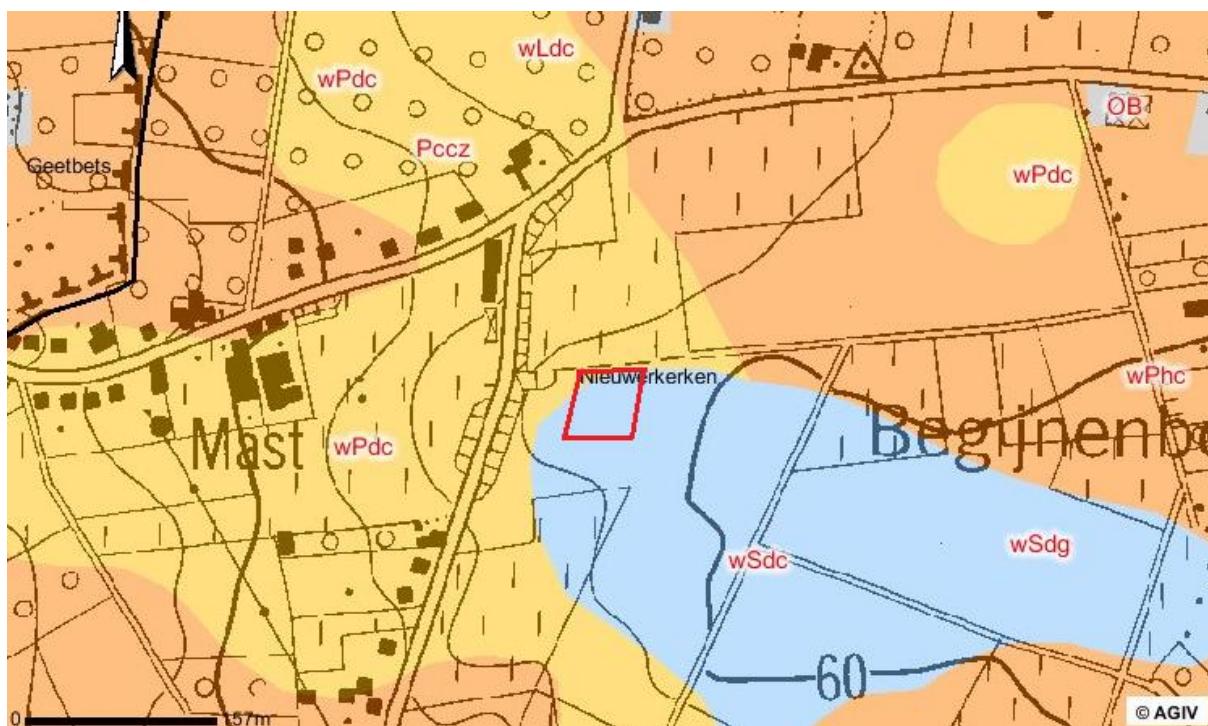

Fig. 3.1: Uitsnede van de bodemkaart met situering van het projectgebied (rode kader) (©AGIV).

De gegevens van de bodemkaart komen in grote mate overeen met de terreinwaarnemingen. In functie van de registratie van de bodemkundige opbouw werden zes profielputten aangelegd. Binnen iedere profielput werd telkens één wand opgeschoond, gefotografeerd en beschreven. Het algemeen bodemprofiel binnen de grenzen van het terrein wordt weergegeven in fig. 3.2.

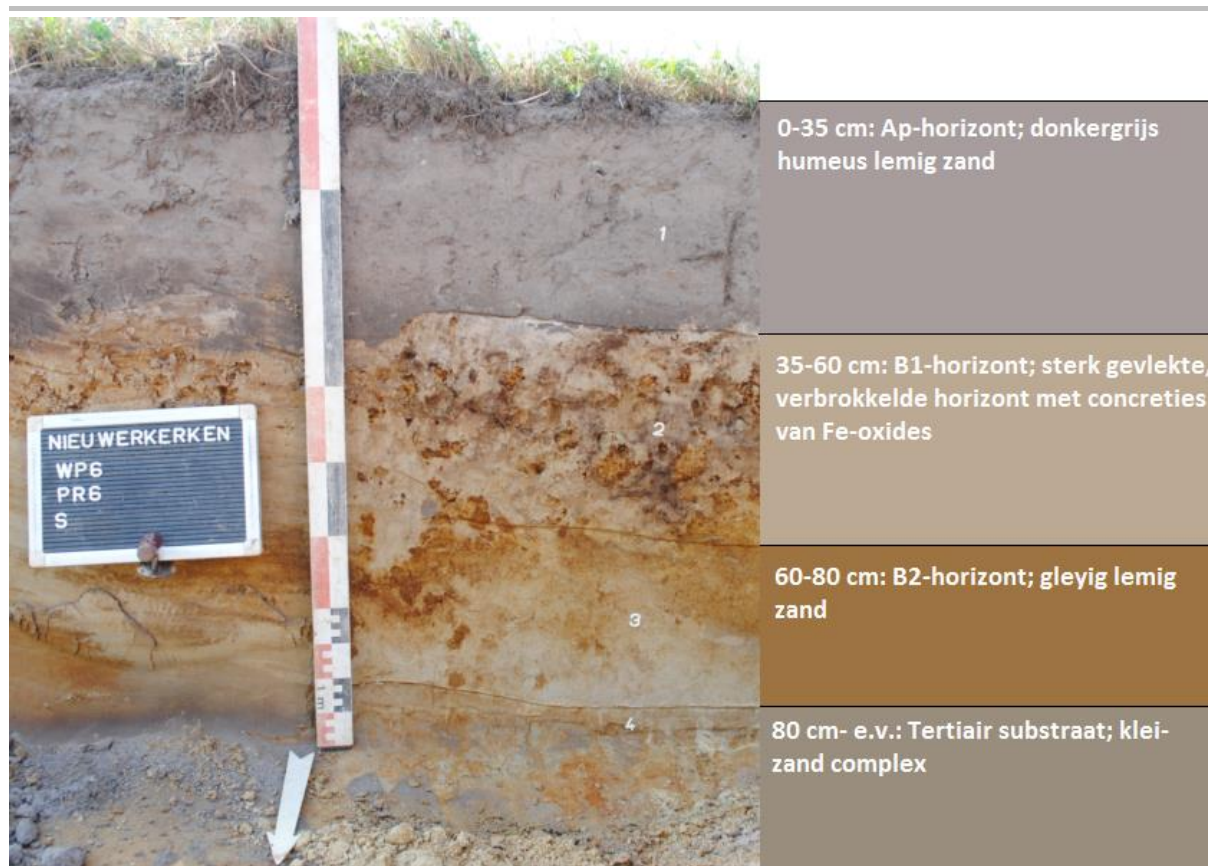

Fig. 3.2: De lithostratigrafische en bodemkundige opbouw ter hoogte van bodemprofiel 6.

Vooraf in de zuidelijke helft van het projectgebied werd de aanwezigheid van grote brokken kwartsietische zandsteen vastgesteld in het aanlegvlak. De stratigrafische oorsprong van deze blokken is lang een strijdpunt geweest, maar nu wordt een Miocene ouderdom en ontstaanswijze vergelijkbaar met de zandstenen in het wit zand van Opgrimbie (Lid van Genk, Formatie van Bolderberg) algemeen aanvaard².

² Gulinck 1961.

3.2 Assessment van het sporen- en vondstenbestand

3.2.1 Algemeen

Het archeologisch relevant niveau (aanlegvlak) situeert zich op een gemiddelde diepte van 40 cm beneden het maaiveld. Er werden in totaal 31 grondsporen geregistreerd. De hoogste sporendensiteit bevindt zich in de noordoostelijke helft van het projectgebied. Verspreid over het terrein werd de aanwezigheid van smalle greppels met bakstenen drainagebuizen vastgesteld (fig. 3.3). Natuurlijke bodemsporen werden niet geregistreerd.

Fig. 3.3: Zicht op een smalle greppel met bakstenen drainagebuis.

3.2.2 Greppels

Een gedeelte van het sporenbestand bestaat uit noordwest-zuidoost georiënteerde, smalle greppels. De enige mobiele vondst van het vooronderzoek is afkomstig uit de vulling van een dergelijke greppel (S20) (fig. 3.4) en bestaat uit een (secundair verbrand?) randfragment van laatmiddeleeuws gedraaid grijs aardewerk (2013-356-Ce-1). In de zuidoostelijke hoek van het terrein situeert zich een breder greppel(segment) (S2) (fig. 3.5) waarvan de afwijkende noord-zuid gerichte oriëntatie een andere functie suggereert.

Fig. 3.4: Zicht op greppel S20 in het grondvlak.

Fig. 3.5: Zicht op greppel S2 in het grondvlak.

De overige sporen bestaan uit (paal)kuilen. Twee kuilen (S5 en S8) worden gekenmerkt door een heterogene, gevlekte vulling waarin zich nog (restanten van) boomwortels bevinden (fig. 3.6). Een concentratie van paalsporen ter hoogte van kijkvenster 2 vertoont een onsamenvhangende (structuurloze) configuratie (fig. 3.7).

13

14

Hoofdstuk 4 Synthese

4.1 Interpretatie en datering

Een vergelijking tussen de vullingen van de paalsporen en de (post)midleleeuwse perceelsgreppels doet een gelijktijdigheid van het sporencomplex vermoeden. Wegens het ontbreken van (diagnostisch) vondstmateriaal uit de spoorvullingen kan helaas geen precieze datering van het geheel worden vooropgesteld. Vermoedelijk werden de restanten van een verdwenen laat- en/of postmiddeleeuwse perceelsindeling aangesneden. Twee kuilen (S5 en S8) worden geïnterpreteerd als recente vergravingen wegens de heterogene, gevlekte vullingen met (restanten van) boomwortels. Mogelijk zijn deze kuilen het gevolg van het rooien van fruitbomen.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Zijn er sporen aanwezig?

Er werden in totaal 31 bodemsporen geregistreerd.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

De bodemsporen zijn van antropogene aard. Natuurlijke bodemsporen waren weliswaar aanwezig, maar werden niet geregistreerd.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De bovenste spoorvullingen zijn afgetopt door agrarische activiteiten en/of natuurlijke erosie. De overgebleven resten zijn duidelijk zichtbaar in het grondvlak, maar lijken over het algemeen ondiep uitgegraven.

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Mogelijk behoren de greppelstructuren tot een verdwenen laat- en/of postmiddeleeuwse perceelsindeling.

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Een vergelijking tussen de vullingen van de paalsporen en de (post)midleleeuwse perceelsgreppels doet een gelijktijdigheid van het sporencomplex vermoeden.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Niet van toepassing.

Hoofdstuk 5 Aanbevelingen en besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Er werd een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat er zich binnen de grenzen van het projectgebied archeologische waarden bevinden. Het sporencomplex wordt geïnterpreteerd als een restant van een verdwenen laat- en/of postmiddeleeuwse perceelsindeling. Omwille van de aard van de vindplaats, de relatief lage sporendensiteit en de quasi volledige afwezigheid van (diagnostisch) vondstmateriaal lijkt verder archeologisch onderzoek niet verantwoord. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door Onroerend Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011

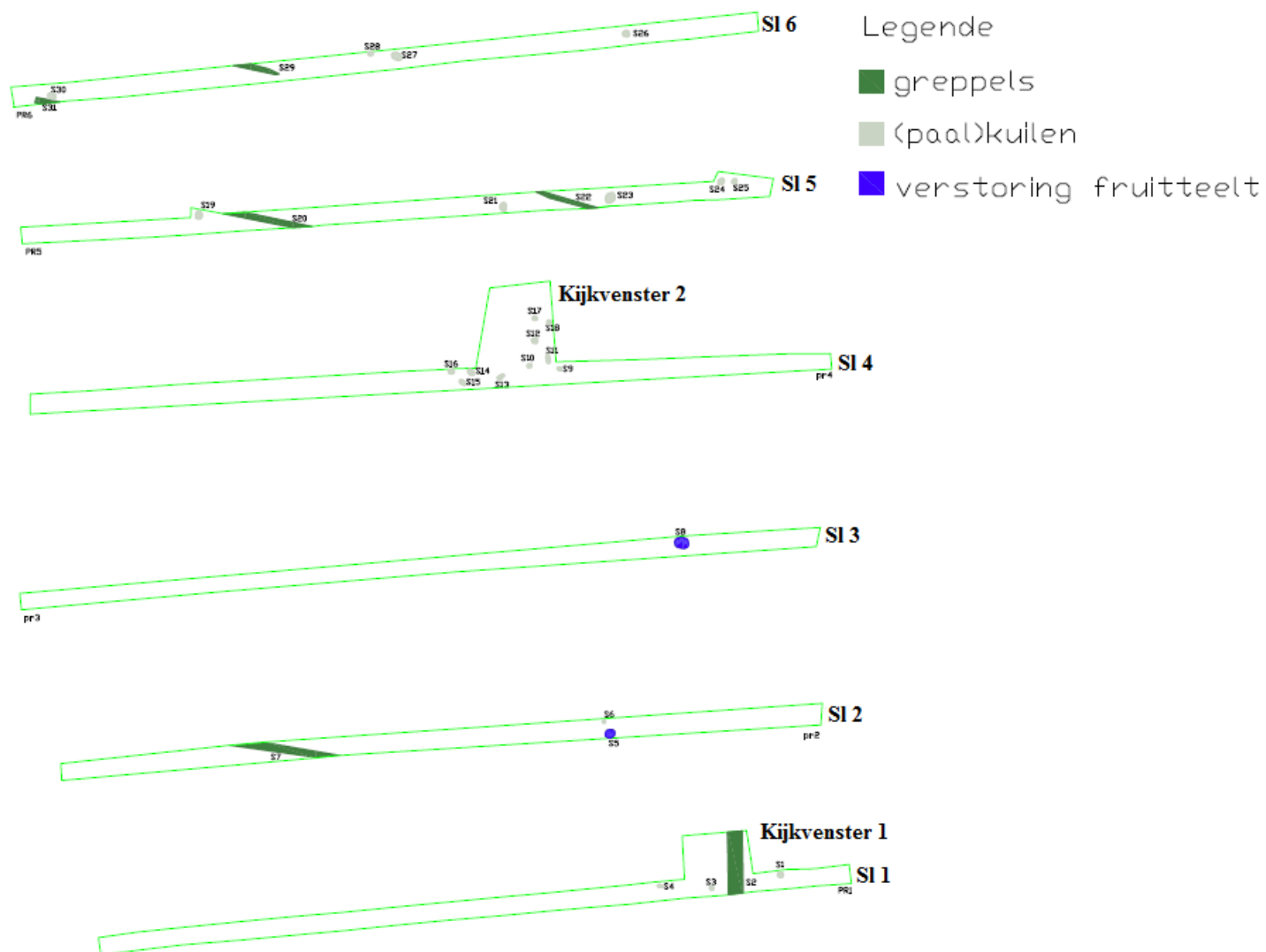
van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bibliografie

Gulinck M. 1961: Note sur le Boldérien d'Opgrimbie (Campine) et remarques sur les grès "erratiques" du Limbourg. *Bulletin de la Société belge de Géologie*, 70, p. 297-302.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzichtsplan

Bijlage 2 Fotolijst

inventarisnummer	Sleuf	Overzicht	Spoor in grondvlak	Spoorprofiel	Bodemprofiel
2013-356-01	1				1
2013-356-02	1	X			
2013-356-03	1		S1		
2013-356-04	1		S2		
2013-356-05	1		S2		
2013-356-06	1		S3		
2013-356-07	1		S4		
2013-356-08	1	X			
2013-356-09	2				2
2013-356-10	2	X			
2013-356-11	2		S5, S6		
2013-356-12	2		S5, S6		
2013-356-13	2		S6		
2013-356-14	2		S5, S6		
2013-356-15	2		S5, S6		
2013-356-16	2		S7		
2013-356-17	2		S7		
2013-356-18	2		S7		
2013-356-19	3				3
2013-356-20	3		S8		
2013-356-21	3	X			
2013-356-22	3	X			
2013-356-23	3	X			
2013-356-24	4				4
2013-356-25	4	X			
2013-356-26	4	X			
2013-356-27	4		S9		
2013-356-28	4		S10		
2013-356-29	4		S11		
2013-356-30	4		S12		
2013-356-31	4-kijkvenster	X			
2013-356-32	4-kijkvenster	X			
2013-356-33	4-kijkvenster		S13		
2013-356-34	4-kijkvenster		S14		
2013-356-35	4-kijkvenster		S15		
2013-356-36	4-kijkvenster		S16		
2013-356-37	4-kijkvenster		S16		
2013-356-38	4-kijkvenster	X			
2013-356-39	4-kijkvenster		S17		

inventarisnummer	Sleuf	Overzicht	Spoor in grondvlak	Spoorprofiel	Bodemprofiel
2013-356-40	4-kijkvenster		S18		
2013-356-41	4	X			
2013-356-42	5				5
2013-356-43	5		drainagegreppel		
2013-356-44	5		S19		
2013-356-45	5		S20		
2013-356-46	5		S21		
2013-356-47	5		S22		
2013-356-48	5		S22		
2013-356-49	5		S22		
2013-356-50	5		S23		
2013-356-51	5		S24, S25		
2013-356-52	5		S24		
2013-356-53	5		S25		
2013-356-54	5	X			
2013-356-55	6		S26		
2013-356-56	6		S27		
2013-356-57	6		S28		
2013-356-58	6		S29		
2013-356-59	6		S30		
2013-356-60	6		S31		
2013-356-61	6				6
2013-356-62	1-kijkvenster	X	S2		
2013-356-63	1-kijkvenster	X	S2		
2013-356-64	1-kijkvenster	X	S2		
2013-356-65	2			S5	
2013-356-66	4			S9	
2013-356-67	4			S12	

Bijlage 3 Sporenlijst

Spoor	Sleuf	Afmetingen vlak (cm)		Vorm	Afmetingen coupe (cm)		Vorm	Vulling	Inclusies	Kleur	Interpretatie	Datering
		Lengte	Breedte		Breedte	Diepte						
1	1	45	43	RND	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
2	1	/	105	LIN	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	GRE	/
3	1	45	38	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
4	1	35	29	OVL	/	/	/	LZ	/	brgr.gevl	PK	/
5	2	/	75	RND	75	25	KOM	LZ	/	brgr.gevl	KL	/
6	2	22	18	OVL	/	/	/	LZ	/	brgr.gevl	PK	/
7	2	/	52	LIN	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	GRE	/
8	3	/	70	ARH	/	/	/	LZ	boomwortels	wigr-brgr.gevl	GRE	/
9	4	25	25	RND	25	10	KOM	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
10	4	32	22	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
11	4	69	38	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
12	4	45	45	RND	52	40	ARH	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
13	4	58	42	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
14	4	50	39	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
15	4	50	35	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
16	4	30	30	RND	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
17	4	30	28	RND	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
18	4	28	26	RND	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
19	5	69	50	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
20	5	/	52	LIN	/	/	/	LZ	Aardewerk	wigr-dogr.gevl	GRE	LME
21	5	50	45	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
22	5	/	30	LIN	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	GRE	/
23	5	85	80	RND	/	/	/	LZ	/	brgr.gevl	KL	/
24	5	36	34	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
25	5	29	25	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
26	6	56	50	RND	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
27	6	58	50	ARH	/	/	/	LZ	/	wigr-brgr.gevl	KL	/
28	6	/	40	/	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	/	/
29	6	/	40	LIN	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	GRE	/
30	6	56	50	OVL	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	PK	/
31	6	/	60	LIN	/	/	/	LZ	/	wigr-dogr.gevl	GRE	/

Bijlage 4 Vondstenlijst

S91A				
<i>Materiaalcategorie</i>	<i>Vondstgroep</i>	<i>Technische groep</i>	<i>Aantal</i>	<i>Inventarisnummer</i>
Ceramiek	Gedraaid aardewerk	Gedraaid grijs aardewerk	1	2013-356-Ce-1

Bijlage 5 **Profieltekeningen**

